

d'Eixalà, de la qual destaca una dotzena de manuscrits inèdits localitzats a l'Arxiu Parpal. I la segueix la completa bibliografia que Vilajosana utilitza per a la seva biografia.

L'obra inclou nombroses imatges, fotografies, reproduccions i retrats. Tot en conjunt enriqueix considerablement aquest treball que ens apropa a la vida i l'obra d'aquest personatge i a la mateixa societat on visqué i exercí, que influí decisivament en la consolidació de la Renaixença, malgrat les contradiccions que Vilajosana explica i que no defuig.

Una biografia en un llenguatge proper, planer, senzill i amè, que, lluny dels academicismes habituals en casos similars, intenta desvetllar les contradiccions del nostre jurista, potser més aparents que reals. I, en tot cas, el recupera com un membre destacat de la tradició jurídica del nostre país.

Josep Serrano Daura

Universitat Internacional de Catalunya

*EL MONESTIR DE SANTA MARIA D'AMER A L'ÈPOCA MODERNA:
RELIGIÓ, CULTURA I PODER. DE LA REFORMA BENEDICTINA
A LA VIGÍLIA DE LES DESAMORTITZACIONS (1592-1835),
DE XAVIER SOLÀ I COLOMER²*

A partir de la història d'un monestir, el benedictí de Santa Maria d'Amer, Solà reconstrueix la història de la mateixa localitat, a la comarca gironina de la Selva.

Després d'una extensa introducció i d'una referència a la historiografia dedicada al mateix monestir i a la vila d'Amer, l'autor desenvolupa el seu treball en dos grans apartats.

En la primera part, amb el títol «L'espai i els homes: dominis, propietats i monjos», s'inicia la història d'Amer amb uns precedents que es remunten al segle X, que és quan es consagra la primera església del monestir.

En aquest primer capítol l'autor descriu el desenvolupament del monestir fins que adquireix a la Corona la jurisdicció sobre la localitat, el seu terme i els seus pobladors l'any 1274, per vint-i-tres mil sous.

Paral·lelament es refereix al territori de la vila, les rendes senyorials (delmes, censos, etc.), els capbreus, sortosament conservats des del 1320 fins al 1833, els

2. Barcelona, Fundació Noguera, 2010, 799 p., 2 v., col·l. «Estudis», núm. 53 i 54. Pròleg d'Ignasi Fernández Terricabras, de la Universitat Autònoma de Barcelona.

tipus d'arrendaments i establiments d'immobles, els plets i litigis senyorials, la gestió econòmica, i l'arxiu i la notaria senyorials.

El segon capítol tracta pròpiament de la jurisdicció eclesiàstica, la parròquia de la població i altres de sufragànies, i de les capelles, les ermites i els priorats establerts.

El tercer capítol se centra en els elements patrimonials del monestir: l'edifici en si mateix, el perímetre i les muralles, els efectes del terratrèmol de 1427, les ampliacions i les reformes que s'hi feien, l'interior, amb els retaules i les obres d'art sacre, els estils artístics (barroc i neoclàssic, sobretot), l'orfebreria, la vestimenta litúrgica, i fins i tot els punts de llum interior i de ventilació.

El quart capítol s'ocupa del govern municipal des de 1461, quan el príncep Carles de Viana concedeix un privilegi pel qual es crea un nou consell amb dos cònsols i sis consellers. Segons l'autor, és el primer govern municipal, ja vinculat al senyoriu jurisdiccional del monestir. En un apartat separat Solà també es refereix a l'hospital de pobres.

El següent capítol ens descriu les infraestructures de la localitat: ponts i camins.

El capítol 6 se centra en la vila d'Amer, el seu nucli urbà, a partir de la destrucció del vell causada pel terratrèmol de 1427. L'autor descriu la vila nova, la seva situació més propera al monestir, la millora de les condicions de vida dels seus pobladors, i fixa un nombre determinat de residents. Tracta també de la població, els oficis, els artesans, la pagesia, les vicissituds dels veïns en funció de les epidèmies, les guerres, la sequera, etcètera. Solà encara s'ocupa dels oficis i càrrecs conventuals (abat, prior, cambrer, sagristà major, sagristà menor, recaptador, infermer, capellà i beneficiat), dels novicis i la seva formació fins a la seva professió, de la procedència dels monjos i el seu origen social i laboral, dels organistes i els predicadors (de la quaresma) i dels laics al servei del monestir (cuiners, majordoms, servents, etc.).

Un altre apartat d'aquest capítol l'ocupen la vida comunitària segons la regla de sant Benet, el govern del monestir, els seus inventaris, la feligresia i els devocionaris públics, les confraries i les congregacions, les festivitats i les processons. Aquí es clou la molt exhaustiva primera part d'aquesta obra.

La segona es refereix al temps, al període que tracta aquesta edició: de 1592 a 1835.

Aquí es descobreix un altre aspecte de la història del monestir i a partir de la reforma benedictina iniciada per Sixt V (1586) i closa per Climent VIII (1592) amb l'autorització de Felip II.

Arran de la reforma, s'uneixen a la d'Amer les comunitats de Roses i el priorat de Coll. Vénen després la reforma del Concili de Trento i els seus efectes.

Un apartat tracta el segle XVI, dels bandolers i del sometent amerenc. I un altre es refereix a la crisi del segle XVII: mort, guerra, fam, pesta i els efectes de tot això en la població fins a posar en perill la seva supervivència. També es relaten o es descriuen algunes llegendes; la primera vincula Carlemany amb Amer.

Un nou apartat es dedica a la Guerra de Secessió i les seves seqüeles, així com a la pesta, la fam i altres calamitats que la succeeixen.

El segle XVIII i la Guerra de Successió, una època d'esplendor i de magnificència cultural, ocupen un altre capítol del llibre de Solà. Es parteix de la Guerra i després es va explicant la recuperació del monestir, els seus conflictes amb els bisbes de Girona i Vic, la provisió de les rectories, les visites pastorals.

El darrer capítol tracta del segle XIX i la fi de l'Antic Règim. El capítol comença amb la Guerra del Francès i l'evolució del monestir fins a les desamortitzacions.

Vénen després unes mesurades conclusions que destaquen els aspectes principals del llibre.

L'obra inclou una selecta i completa sèrie d'apèndixs de 1599 a 1831 que la il·lustren; són documents de diversa naturalesa: contractes, àpoques, arrendaments, convocatòries del convent, relats de llegendes, creacions de confraries, testaments, inventaris, etcètera.

A continuació hi ha la bibliografia i els tradicionals índexs onomàstic i toponímic, habituals en les col·leccions de la Fundació Noguera.

Aquesta és una obra extraordinària que, a partir del protagonisme d'excepció de la comunitat benedictina que s'estableix al monestir, descriu i analitza la història institucional de la vila d'Amer. Un llibre fruit d'un treball acurat, que aporta nombroses dades, ben contrastades, ben disposades, amb un llenguatge accessible i amb la magnífica presentació pròpia de les edicions de la fundació editora.

Josep Serrano Daura

Universitat Internacional de Catalunya

*LLIBRE DELS REIS. LLIBRE DE FRANQUESES I PRIVILEGIS
DEL REGNE DE MALLORCA (CÒDEX NÚMERO 1 DE L'ARXIU DEL
REGNE DE MALLORCA),³ DE RICARD URGELL HERNÁNDEZ (DIR.)*

Amb el títol curt *Llibre dels reis*, el polígraf menorquí Josep Maria Quadrado denominava el *Llibre de franqueses i privilegis del Regne de Mallorca*, que va redescobrir l'any 1840. La seva edició de *El Códice de los Reyes, o sea, el Rey de los Códices en el Archivo de Mallorca* es va publicar solament en la revista *Museo Balear de Historia y Literatura, Ciencias y Artes*, de 1886 (p. 361-392). Durant molts anys, aquest llibre, que va ésser redactat entre 1334 i 1341, va ser desconegut,

3. Palma de Mallorca, Edicions UIB i José J. de Olañeta, Editor, 2010.